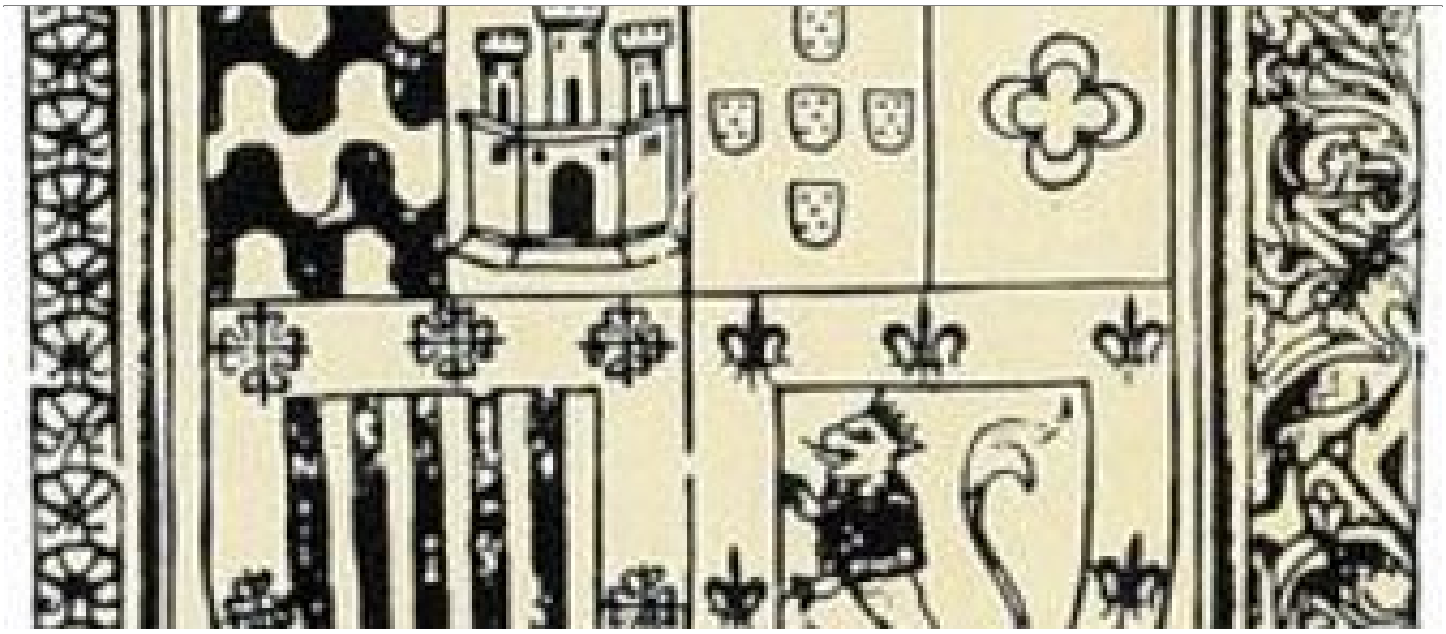

L'escut de la portada de la primera publicació d'Erasme en castellà

Autor: Albert Fortuny
Data de publicació: 27-06-2014

Com és que al primer llibre d'Erasme en castellà hi ha un escut amb les armes reials catalanes i portugueses?

Molts de vosaltres ja haureu llegit l'últim llibre d'en Pep Mayolas, Erasme i la construcció Catalana d'Espanya, recentment publicat. Tot just al primer paràgraf del primer capítol diu:

"Diu la llegenda que fou la Teresa Baqué, investigadora per compte propi de la catalanitat d'en Cristòfor Colom, la primera que badà els ulls com taronges en veure l'escut que figurava a la portada del "Sermón del Niño Jesús", una de les primeres traduccions castellanes d'una obra d'Erasme de Rotterdam. La Teresa coneixia bé aquells senyals heràldics. Els havia vist sovint al llarg de les seves perquisicions sobre el rei Pere IV dels catalans (1464-1466) en temps de la guerra civil al Principat (1462-1472); sobre els seus pares, Pere d'Avis, duc de Coïmbra, i Isabel d'Aragó, filla gran de l'últim comte d'Urgell, Jaume el Dissortat; i sobre la germana de Pere IV, Felipa d'Avis i d'Urgell. Què hi feien les armes reials de Portugal i les d'Isabel d'Urgell en el frontispici d'un llibre d'Erasme? Quina relació podia tenir l'humanista holandès amb els prínceps de la Casa de Coïmbra?".

Aquest començament del llibre deixa palesa la importància d'aquest escut d'armes a la portada de la primera obra d'Erasme traduïda al castellà, i són ben lògiques les preguntes que es feien la Teresa Baqué i en Pep Mayolas.

Després de llegir el llibre, la pregunta me la vaig fer jo. On és aquesta imatge de l'escut d'armes de l'obra d'Erasme entre les imatges del llibre? Perquè jo no la sabia veure.

Tot intrigat, vaig trucar en Pep Mayolas que em va contestar: "Sí noi, sabia que calia posar-la, ho vaig deixar per última hora, i al final me'n vaig descuidar".

No sabia si creure-m'ho. El cas és que em vaig posar a buscar tant l'obra El Sermón del niño Jesús com la portada i

vet aquí que la vaig trobar. És aquesta:

Es tracta de la primera impressió coneguda d'una traducció d'Erasme, segons diuen impresa per Joan Cronberger a Sevilla al 1516, però altres fonts diuen que en realitat fou a Saragossa, o als dos llocs al mateix temps.

A la nota al peu núm. 1 de la pàgina 26 del seu llibre, en Pep fa referència a una sàvia observació d'en Rafel Mompó sobre els escuts nobiliaris amb què il·lustrava aquest impressor Cronberger les portades dels seus llibres, i que "eren una composició d'elements que no reflectien un escut real, sinó mes aviat una combinació de senyals heràldics, que en no ser aleatòria ni capriciosa, adquirien una significació que el lector era instat a desxifrar".

Ràpidament em vaig posar en contacte amb en Pep disculpant-me per la meva incredulitat, i ell em va fer veure que els escuts del llibre d'Erasme coincideixen amb els de la tomba d'en Pere d'Avis, duc de Coïmbra, al monestir de Batalha a Portugal i que podeu veure aquí:

http://www.360portugal.com/Distritos.QTVR/Leiria.VR/Patrimonio/Batalha/

i també a les imatges del final de l'article.

Tanmateix, em va fer veure que, comparant els senyals heràldics amb els de la tomba de Pere de Coïmbra,

"Tenim diversos elements que coincideixen: els castells de 3 torres al voltant de l'escut de la dreta, a la tomba, que coincideixen amb el castells del primer quartó de l'escut de la portada.

Els elements de la casa reial de Portugal, presents al tercer quartó del llibre i a bastament a la tomba. També hi veiem la rosa dels Lancaster, que s'alterna aquí amb els quartons de la Casa Reial portuguesa, força pertinent si tenim en compte que en Pere de Coïmbra era fill de Felipa de Lancaster, de la Casa Reial anglesa.

Les inqüestionables barres catalanes, iguals en excés (més enllà de les 4 barres canòniques) en la mateixa banda, tant al llibre com a la tomba.

I per acabar, la ben llegible divisa "Désir", repetida al llarg de tota la tomba, que donà lloc al nom Desiderius que prengué Erasme en homenatge al qui fou el seu avi, el duc de Coïmbra, primer humanista de Portugal".

Amb totes aquestes explicacions, vaig veure que en Pep no s'ho havia oblidat, sinó que ho va fer expressament perquè algú ho busqués i ho verifiqués. En aquest cas he estat jo el qui ha caigut en la seva intel·ligent manipulació i he acabat fent aquest article.

Si en volguéssim treure una conclusió, jo us diria que no us empasseu les coses, que el que es diu als articles de l'INH no ha de ser un acte de fe. Cerqueu, comproveu i verifiqueu. Segur que, fins i tot, encara trobareu noves pistes i noves proves... I és que quan grates una mica, els catalans surten de sota les pedres, on la censura i els manipuladors de la història els han tingut amagats durant molts anys.

Albert Fortuny

Maig del 2014